

Pristajati, pristajanje

([dugo]trajni glagol i glagolska imenica)

Prigodna semantika:

- Reznirano *prihvatanje čega* bez stava i otpora; primjer: *ako vi pristajete, onda je valjda normalno.*
- Služansko *pridruživanje kome*, pristajanje uz koga go-rega ili uza što gore; primjer: *Duce ha sempre ragione – Vođa je uvijek u pravu* (na našem jeziku teško je izdvojiti samo jedan primjer).
- Ono što je s *kim ili sa čim u skladu*, što komu priliči, što je ko-mu primjereno; primjer: *gospođa kojoj pristaje boja doginog krzna.*
- Nenadano *prilaženje* uspavanoj *obali* desantnog ili športskog broda (u *Rječniku hrvatskoga jezika* Leksikografskog zavoda i Školske knjige iz 2000. objašnjeno je koincidentnim primje-rom: »brod pristaje u Rabu«).

Međutim, moram reći upravo tako – kavez. Jer kažem li krletka, ukaže mi se pred očima prozračan nedjeljni snopić sunčanoga jutra kroz ružičaste zastore, i u njemu lepršanje višebojnog perja; vodica se kao ljeska u pojilici, zrnevlje krcka i ljuskice frckaju oko hranilice... kljunići lupkaju o drvene štapiće, zvoncaju po harfici zlatnih žičica... i sve neke idilične sličice, a meni to nije ni nakraj... uopće, k vragu, ne mislim ni na što slično! Kavez je, naprotiv, ropstvo! Nastamba leopardima i revolverašima; nažalost, i zaslužnjenoj duši. I o tome govorim. O kavezu! Znamo, znamo, gospodo profesori, koliko je ta riječ zazorna. A zar nije odvratnije ono što mi se neprestano priviđa u mojem rođenom vrtu!? Nema ni u junačkoj pjesmi crnjega turcizma. Nije odvratno ono što vidim pred sobom ili nad sobom. Ne to. Nego ono što mi se, kažem, priviđa... Ma jasno, ne, ma vrt je sam po sebi mezopotamski raj! Onaj na početku svijeta, zemaljski, biblijski, još više! Nego mislim... kao što sam već rekao. Pa mislim, jasno, na ono što mi se priviđa dok sjedim pod svojom silnom, urnebesnom španjolskom jelom, kao pod drvom znana dobra i zla!

Stari ju je šumar nekoć bio preporučio pod »španjolska jela patuljasta«. A ja sam i tražio tako nekog patuljka, bez obzira odakle je rodom, jer u mene je sve skromno i tijesno i patuljasto. Da, ali jest, kako ne! U tridesetak godina izrasla je kao tisućgodišnji baobab, ili barem kao ona gromadna sekvoja na Okrugljaku koju su morali zaštititi gromobranom. Sada mi je natkrila pola vrta. I zove gromove.

Druga stručna osoba, naš novi šumar, inženjer, zapravo, staroga šumara sin, zove je grčkom jelom, ili jednostavno »primjerkom«, i više ne spominje nikakav uzrast, ni patuljast, *nanus*, *pumilus*, *pygmaeus*, niti pak *giganteus*, *spectabilis*, *permagnus*. Iskustveno šuti, jer sam se dovoljno prijateljski iznarugivao njegovu simpatičnomu ocu. No da, stari je završio srednju poljoprivrednu u Križevcima, a mlađi pak, zar ne, sve uredno s indeksom na slavnome faksu, i možda onda odatle i ta golema patuljasta razlika. A možda je, kao obično, i jedno i drugo točno? Ovisno – u odnosu na što? Recimo na atomsku gljivu.

Nadalje, prijatelji neki, gradeći se hortikulturnima, podižu nužno zabrinute oči k onom tamo nebu gore što ga je zacrnila jela, i s tihim gađenjem pitaju da što će mi uopće ovdje to nedogledno čudo i ta nadnaravna izraslina; sama po sebi svakako nesumnjivo lijeepa, ali zazazamračuje, odododuzima...i napokon, ne spada nikako u Mediteran, nego tamo u Fužine. A ovdje da mora doći *Quercus ilex*, dotično crnika, česvina, i te fore. Oni su svi stručniji od pape. A kako, poboga, ne spada!? Pa Španjolska?! Pa Grčka!? Gdje to još ima?! To je mediteranski brevijar na svim jezicima! Što ga tu ulaze Fužine!?

Da, ali tako je to na ovome svijetu.

A možda i na kojem drugom gdje rastu ovakve jele.

O čemu sam ono...? O toj jeli! Aha. Krošnja je već naočigled posve šuplja, iglice svaki vjetrić truni poput smeđega pršića. Ostale su iznutra gole grane što se tek na krajevima, tamo izvana, bujno zelene, a među njima je siva mreža suharaka i tu i tamo koji pozlaćeni orah što je ostao od novogodišnjeg tuluma mojih sinova. I sve to okružuje, dakle, zeleni plašt poput krinoline. Gledajući joj pod suknju vidim silni nabrekli jarbol debla gotovo... gotovo do samoga vrha, i oko njega u šupljini krošnje pravi sjenoviti ptičji svemir. Ptice ondje žive kao u kavezu... pa dobro, kao u krletci, napajaju se na mojoj špini... to jest pod mojom pipom... da kažemo: u betonskom koritu pod slavinom. *Horribile dictu*: na mojoj turskoj česmi! Vrlo važno! Gliste,

mušice i sjemenke servirane su stalno svježe u vrtu. Molim, izvolite! Ovdje u mene sve imaju. Ne bi ni morale odlijetati preko zidine u park, da nije ptičje objesti. Uostalom, kada se vrate, ne marim jesu li to one iste. Imam svoj mali veliki bestijarij i terarij na otvorenom, a da se za nje ga ne moram osobito skrbno skrbiti. Nisam morao posebno ptice nabavljati, pribor, crviće. Sve postoji. Ptičâ ima toliko koliko ih naiđe, ne dozivam ih, ne vabim, dođu i odu, ne opažam i ne marim ako ih katkad i nema. Pletu gnijezda u mojim krošnjama od mojih privatnih travka, vlati i slamka, vune i od konaca. Čak od čuperaka moje brade što ih šišam nad kompostom. Podižu mlade za sljedeću sezonu i za mačke. Pjevaju sebi, jedna drugoj, ili Stvoritelju, ne meni, jer ja nisam priznati gospodar ni hranitelj. Samo, recimo, promatrač. Voajer. Potajni uživatelj. A zapravo, zapravo i po pravdi – ipak kao neki vlasnik, itekako! Ali ne krivim njih; kriv sam ja. Odvratno je što ne mogu, ili ne znam oko sebe vidjeti slobodnu prirodu, nego mi se i ovdje priviđa samo veliki kavez. Drugi u kavezu vide krletku, i u njoj malu sliku velike prirode, a ja u ovoj svojoj maloj prirodi... samo veleka vez.

Jer čak i one divlje zvijerčice, gušterice, plaze ljeti uzgor po granama. Ne bi lud čovjek pomislio da se i one veru po jeli, gore do na sam vrh. A ovdje pak dolje ima ih nebrojeno. Jedna bezočnija od druge. Pretrčavaju mi preko tenisica. Uzmahnem rukom, trgnem nogom, i to dosadno stvorenje osvrne se začuđeno kao da me istom ugledalo, pa munjevito šmugne među kamenje. Prestrašeno, čak tobože uspaničeno. Ma daj! A zatim odmah i brže-bolje izviri onom svojom plosnatom zmijsko-zmajskom glavicom i gleda me jednako bezizražajno kao prije. Ustima prorezanim kroz svu širinu čeljusti, sve do ušiju, kojih nema, ceri se na mene kao oni Vincentovi kosturi u Bermu, ili čak s prijekorom promatra hoću li se opet nedolično vladati. Onda se češka pseći po vratu, ali prednjom nogom.

Što mi vrijedi da se žestim kao nekoć onaj jadni i nesretni gospodin Kozlović: *Ovo je moja crkva*, ti nakazo

pretpotopnice! *Štoviše, ovo je moja sakristija!* Ne pomaže. Treska nogom, hoće to ona mene, valjda, stjerati pod kamen? Ma nemoj! Otresa one svoje pandžaste prijanjalj-kice... To bestidnica na moje gazdinsko mahanje samo s prjezirom odmahuje: hoćeš ti, hoću i ja! Pa još na kraju odvraća i glavu od mene kao od samo prividne opasnosti koja je minula. Hoće reći da nisam ono čega se plašila, što li? Glava joj povlači koketno za sobom vijugu tijela i voj re-pa, poput dugačkoga damskog skuta, i tako odšeće kadrilu po mojem mirisnom perivoju. U trzajima... odšetava. Sunča se usput i smuca. Gricka moje travčice, ali joj se gade. Engleski ljulj!

Živi u mojem prostoru koji je bezbrižno nastanila. Hladnokrvni samoosakaćujući gmaz! *Lacerta sicula*. I ne ni ravnodušno, ni bezbrižno, nego upravo nehajno. Nastanila se nehajno i potpuno u mome svijetu, i što sad mogu ja protiv nje (i drugih)?! Ja sam porazmjestio kamenje, posijao, odnjegovao, posvetio, omedio, uobličio... A toliki se mnogi, ne samo te gušterice, snalaze uz mene bolje nego ja i žive, dakle, zapravo na svome, jer uživanje je, znamo, veće posjedovanje od vlasništva. Ne moramo stvari stavljati u džep da bi bile naše, kako je lijepo rekla gospođa Frieda Lawrence, a i druge gospođe, prije nje. Oni žive u vlastitome svijetu koji sam ja možda prisvojio, u redu, možemo i tako reći, oni pripadaju vrtu, a ne meni, ali bismo onda barem... morali, kažem, bar koegzistirati. Iako bih, zapravo, na njihovu mjestu stao na moju stranu. Jer jedino ja i ulažem i pridonosim. Doduše, ne znam je li to njima i potrebno. Njima je svejedno gdje je tu koji kamen, kakav je koji grm, je li pravilno izveden rez koso, dva milimetra iznad pupa... A kuglicu skupog nitrofoskala ispljunu čak i s gađenjem. Što ja mogu protiv ovih što se šepire uokolo po mojemu kao po svojemu?! Malo mahnuti rukom, trgnuti nogom... Što može čovjek protiv onih koji su se nastanili u njegov život i naselili u njegovo djelo?! Osim da im djelom i životom nehoteć služi. Može se razmahivati i trzati koliko mu drago. Ako hoće, može ih prezirati, može mrziti, ali kakvog to ima smisla.

Ona davna rajaska vječnost uz Madonu, hvala Bogu, ipak je došla kraju. Kao i sve što je vječno. Madonu smo otpremili, dugo je već tome. Zakopali kao olinjali kožuh, Bože mi oprost! Čovjek se s vremenom riješi i najvećih tegoba lako, kao suvišna tereta. Pokopa na kraju ravnodušno i svoje prezrene ideale, a kamoli ne bi zablude što ih je, kao svoje, samozatajno njegovao pošto su već odavno bile pune dekubitusa ili čak mrtve u njegovu naručju. Odonda sam dobro shvatio, da ni ona nije bila nikakvo rješenje. Rekla nam je na odlasku:

»Nije van triba ni orat ni kopat. Nego alaaa! Sve na pronto. Samo gori-doli po momemu! Kako Morlaki.«

A, da, da, kako ne, vruga smo mi mogli gori-doli! Na pronto su došli oni drugi morlaki, a mene istjerali, kao što sam i predviđao. Ja sam morao osnovati ovo svoje ni iz čega. Ne baš orati – ali kopati... i sve ostalo. Za koga? Za ovu gamad ovdje, koja šara oko tuđoj mucu.

Doduše, samo da hoću, mogao bih je fino stručno, haj-haj... potamaniti... ima General pravo. Mogao bih jednom poslušati svoga priručnog Generala, koji je samo potrošeni pukovnik, i koji misli da to treba sve lijepo likvidirati i da to jedino o meni ovisi. Lijepo, taktički, po vrstama i po rodovima. Neupadljivo, oponašajući miroljubivost, kao što ono on oponaša pristojno ponašanje.

»A ma dragi je, dragi je!«, znaju reći neke starije susjede. Pa i meni je, ne kažem, prava popodnevna kućna razbibriga. Tako je pretjeran! Ima običaj kucati već vani na vrtna vrata. Kao da transatlantik pozdravlja Orebić već odozdo s Otranta. Nije smisleno, ali smišljeno bi moglo biti. Možda i smiješno. Oponaša ponašanje. Protokolarizira, da kažem. Ali ne, ne želim ga, brate moj, poslušati glede tog trovanja! Reći ću mu bez uzbuđivanja i bez predbacivanja, dapače, kao da smo u ratnom kazališnom komadu... pitat ću ga, skidajući afektirano svoj kristalni monokl:

»Zar vama ništa ne bi značili, *mein oberst*, toliki ne-dužni životi!«. To će ga izbezumiti. Možda. Nisam siguran.

Zato, kad pokuca onamo čak tamo na vanjska vrata, ja se i ne odzivam, nije potrebno. Ako sam u vrtu, eventualno ustanem mirno sa zidića, tako i tako će ući kada odluči da je bio dovoljno pristojan. Molim, neka izvolidu, pa neka zatrubi usrećiteljski: »Ooo...hoho! evo me, evo me!«, u falso impostiranom basu. Ovdje iza gustih pitospora u dnu vrta ne moram ništa ni čuti, zašto! Neka mi on lijepo ide... neka baš luta i traži! Neka misli da sam otišao malo nekamo s vragom... i da je uzalud dolazio. Premda ja prije nego i kućne prepoznam njegove ostarjele »strojeve« korake vani po pločama, samo se po sebi razumije. Ali on bude toliko očaran svojim ukazanjem i prispijećem, da i ne čuje moje tobožnje škljocanje škarama u dnu vrta, kao da mu se spremam ususret, nego vrludajući terasom kreće strateški najprije prema kućnim vratima i tamo opet kucka po staklu svoja četiri betovnovska otkućaja tak-tak-tak-tok. On tvrdi da je to sam Churchill »lično komponovao za Bibisi«. Čim se ja na suprotnoj strani ukažem iza zelene kulise, bit će da me ugleda u staklu vrata, ozaren doskakuće copavo po kostolomnoj stazi od kvrgavoga kamenja po kojemu se izvrću gležnji, i gromkim glasom zapopijeva:

»Evo me, evooo... ohoho, evo me, evo mene...!«, što bih smio jedino ja njemu, da sam toliko koliko on oduševljen njegovim dolaskom, i da mogu iz grla istisnuti onaj njegov *basso buffo*.

Ali ja ne pokazujem, naprotiv, nikakve sreće ni oduševljenja. Zakopčam škare i sjedajući ponovno na zidić procijedim mu mizantropski:

»Vidim, vidim, generalni, da vam je drago što vas vidim!«. Tako nešto.

A on se i ne obzire, nego uživa u ponašanju, dok sam ja odmah, gospodine moj, »ličan«. Čak se i smješka poprjećujući:

»Opet, znači težačite, hm?! Opet se prenaprežete!«.

Ma glupost, što bih drugo radio nego radio! Nemojmo pretjerivati! Ali to on mene, dakako, čuva od pogubnih fizičkih napora. Zato ću ja njega prvom prigodom izlo-

žiti psihičkima, pa ću mu podmetnuti, bolje reći, donekle nerazumljiv Madonin govor. On jest i nije baš sasvim ovdašnji, jer dugo je izbivao po »prekomandama«, pa se mora mnogo truditi, a uzalud.

»*Ma per Dio*, što ćete vidit, me tako ljuti ona mala... ona mala *maledetta lucertola*, ne ćete mi virovati, *mi fa tanta rabbia da non creder!*«

Najprije će se pristojno pretvarati da mu je otrprve jasno:

»E, pa razumijem ja to savršeno, moj gospodine, kako ne bih razumio...! Živci! Živci! Nitko ne zna bolje od mene kako je s tim!«

A znam, bolje nego itko, po njegovu nabiranju donjih kapaka, da ne razumije, moj gospodine, ni jotu. Tako je mučila mene davno besmislicama ona suprotna ideološka strana, ali ja sam Madonu barem razumio. Sad ću ja opet nekadašnjim njenim govorom njemu o toj »maloj« – znam ga ja!

»Ta vražja mala... i da je jedna! Ma toliko toga na sve strane, *porco boia, da impazzir!* Pa sve one druge *bestioline* i kreaturice okolo... Sam dal urediti ovaj moj vrtlič, svaki kamenčić, sve po redu, *alberi, arbusti... sia quelli a foglia caduca, o persistente... eeh! giardinaggio, giardinaggio, figlio mio*, filozofija je to! Znae bolje od mene. Samo vi to ne uzimate filozofski... nego više botaničarski.« A on, siromah, se ne snalazi, pa ću se tobože ispričavati: »A, pardon, pardon! Zaboravio sam da je u vojsci onaj treći službeni jezik, a ne ovaj drugi! Ma ljuti me, *insomma*, a kako ne će, kad se šeta po mojemu kako da je sve njezino, *vigliaca*. Ma ne jedna... gušterica... Šta sam rekal jedna! *Miljari!*«. Tu ću ga potajno promatrati, i kada začuje da se radi samo o gušterici, tada će se pokušati diskretno presaldumiti i na brzinu ispraviti zamuckujući, a ja ću ga tek dočekati snebivajući se:

»A nego šta ste, oštija, mislili?! Ne u tom smislu, nego u kom smislu?«. Ali on će, znam ja, izmigoljiti, stari sladostrasnik:

»Kako ne bih ja, molim vas, shvaćao i to da jednu osobu smeta, idemo kazati, tolika živa sila... naime... tolika sila živih bića kud se okreneš da okreneš! Molim vas lijepo! Oprostite! Stvar je 'vakva. Ne, ne. Pa kako da ne razumijem! Razumijem ja to odlično! Nadalje, ustvari... i kvare, zapravo, konfiguraciju, da se tako precizno izrazim. Znaite što mislim! Za koga ste onda toliko obrađivali cijelu ovu prostoriju, za njih?! Se mučili.« Okrenut će skupljene prste desne ruke prema licu, na poznati talijanski način, ali ne u obliku zatvorena tulipanova cvijeta, nego već pomalo ocvala, ne skupljenih u čašku, već otvorenih u čašu, pa će, zagledan u te svoje vrške prstiju, još i dodati »Ako uzmemo dubinski...«.

Bezobzirno ću ga iznevjeriti:

»A, ne, ne, *go fatto far i altri*, to su meni drugi činili. Neka lavura on ki more i ki je jaki, govorim ja sebi, *perché* ja nimam *forze* više ni za *scoreggiat* kako triba, ni za podigniti ove škare, moj *colonnello*! A kamoli druge alatke! Ni kad sam bil mlađi, za reć pravo, nije mi bilo od potrebe, imal sam uvijek pripomoć i služinstvo od vridni *giardinieri* i vrtlari... *cazzo! chi vuol creder che lo creda*«. Malo će mutno žmirkati, malo usnama micati u mucu prevođenja, i zatim on će meni:

»E, moj gospodine, ovdje... samo što niste orali! Sâm i u tim godinama. U ovim našim godinama. Od jednoga, bez uvrede, smetlišta svojim ste rukama formirali...«

»Formirao, formirao, moj generale, prava riječ! E formirao, i kako da sam formirao! Dojdu mi suze svrhu sebe samoga kad se sjetim. A ona, *porca, alaaa!* Okolo po mojemu! I šta joj onda triba njezino?! Nije joj triba ni orat ni laborat. *Ni oro ni laboro*. Nego ima sve pronto, trči gori, trči doli, pojde pod stinu, izajde na putić, kako oće, dokle oće, dojde mi prid mene, ne ćete mi virovati, digne ovako kotul... ma ne, oštija, kotul, šta govorim, oću reći, digne onu krokodilsku glavu pa me gleda...«.

On će prosvjedovati, prekinuti me i odrješito prosvjedovati:

»Dok, međutim, to je ipak, znate, vaše! Ne, ne! Dopus-
tite! Stvar je 'vakva, ne, ne... i, naprotiv, ne slažem se, ta-
ko se ne ćemo odmah predati, nipošto! Nemojmo! To je sve
vaše, vaše i, na posljjetku, samo vaše!«

»Onako, ozloglašeni privatni posjed, a? Naposljetku!«

»Mmm... pa dobro, sad mi... ovako razgovaramo... u
razgovoru...«

»Najbolje još da nije moje, *ma vara ti!* a čigovo je, *per
la madona?!* Samo tako... u razgovoru! A? Lipo! A svih
ovih dvista hektari. *Palazzo. Giardini.* Šumice. Pašnjaci.
Okolica... *Altroché!* Pff!

Naš sveopćeni gledat će, dakako, u nedoumici:

»Dvjesta? Dvjesta?!... A, da! Četvornih metera. Da,
da, metera, metera. A bit će i više! Pa i kućica, da, i kući-
ca, da. To je jasno. Vaše, vaša... Skromno, ali vaše. Nije to
skromno, ma kakvi! Bogggati!!! Ustvari, hoću reći, sve te
prirodne životinjice... Pa nisu one ovdje baš, kako se kaže,
svoj na svome. Nema ni govora! Iako, je li, volimo kazati:
životinjsko carstvo...«

»A to što volimo kazati...« primijetit ću podlo i zloćud-
no, »to što volimo kazati, znači, zar ne: sloboda za one ko-
ji caruju«.

»Da«, reći će on neoprezno. »Ali ne, ne, nisam mislio...
caaarstvo!«

Uvijek se nalijepi na moju takozvanu podvalnu son-
du. Ja ću onda njemu ozbiljno:

»A što mislite da je samo u republici tako?«

»Što? I kako?«

»To, da nisi svoj na svome«.

Onda će mi objašnjavati da se ne misli tu na društve-
no uređenje... to, kada se kaže, onako, caaarstvo. Onako,
u bajki...

»Ne ćete mi se usuditi reći, da je carstvo sloboda za
podjarmljene! pustite vi bajke!«

»Ma?! Što vi?! Pa ja sam...«

»Ili još gore, da sam ja osobno jedna životinja, Bog s
vama!«

A na te moje sofisterije on može samo očajnički ridati:
»Ma vi ste njihov car i bog! To ja hoću reći, druškane mili! Ako uzmemo dubinski.«

»Životinjski car!? *Ossantocielo!* Da dubinski! *Machevadicensdo!*« pitat ću se ja začuđeno, ne videći njegova plemenita nastojanja. Istom na to on će se izlomiti od objašnjavanja da ne, i da nikako, i da, zaboga, ne.... »A kako ne, mili moj, druškane, još i gore! Moje carstvo naziva se ovdje životinjskim. Čije je, dakle, carstvo?! Moje ili njihovo?! Kojemu se privoljeti carstvu?«

Što će on na sve to, volio bih malo vidjeti? On će, znam, znam, kako mu ne dam dovršiti, da neka pustimo to, neka pustimo da objasni, jer on je mislio reći samo kako su one moj posjed, faktično. Moje na momemu.

»Guštarica eventualno u vas gleda kao u boga svojega, gospodara neumrlog!« – reći će on.

»E da me samo gleda, još-još! Ma nagne glavu lijevo pa desno, bez krejance. Kako da sam krepana muha. Onda se još i pograta trbuhom po saližu, a zadnje nogice podigne ustranu i raširi prste kako da će poletiti, pa sve trepeće, jer joj godi, a onda kad se makne, ostavi iza sebe ovdje na betonu crnoga jednog malog crva. Crva, e, e. S bilom glavicom kako niki šoferin ili ćerin. Što će reći da se, insomma, izučinila, ovdje na moje oči, *la me capisce*. Eto ti neumrlog, moj lipi. Kigod drugi sve bi to potrovaio pužomorom, i basta!«

E, on bi taj pužomor jedva i dočekaio, ubijač jedan i nasladnik!

»Ooo, da, odlično, pa sigurno, naravno!«

I da imam li toga sredstva tu u šupi, bez šale.

»Čujte, gospodine druškane, ama to bi bio ratni zločin. Nije to dobro. Ne bi valjalo. Jedne sam godine ratovao protiv puževa, ovih kišnih, vrtnih... što ih snobovi gutaju kao njoke, a plaćaju kao tartufe... Stavljao sam kupčice pužomora među kamenje u zidini, u fuge, a tamo, međutim, žive i one. Nehoteć sam potamanio sve gušterice. Vrt mi je bio cijelo ljeto pust kao da smo u Mongoliji.«

»Pustinja Gobi! Hehehe!«

»Gobi, Gobi, *ma vara ti!* Vidi vraga!«

»Pustinje su isto naša struka. Hoću reći, geografija.«

»Hoćete reći: pustošenje? Da, jasno mi je. I onda? Vi biste da ih stručno opet sve potamanimo?«

»Pa to i hoćemo! To smo namjeravali!«, kliče on kao da ga čujem. »To se i traži: i puževe i njih istim potezom!« Tome se strategu i taktičaru batrahomiomahije još više i posebno magle oči kada se spomene pomor, makar i u ratu protiv puževa, i zna mu se dogoditi da se u ekstazi zatekne u nekom vakuumu, kao na brisanom prostoru, odjednom na trenutak odsutan, naizgled nepovratan i gluh, zbog čega je navodno i šupiran iz oficirskoga kadra. On veli da mu to srce povremeno zastane. Kuca-kuca pa stane. Ja ga zadirkujem:

»Kuriozno! Ma znate da i meni isto... kuca-kuca!«

»Ali meni stane!«

»A stane i meni! Kuca pa stane, kuca pa stane!«

»I zaustavi vam se kao da ste mrtvi? Ne, ne. Meni baš stane.«

»Ja sam vam malo mrtav svake sekunde, i češće... a kad idem uza skale, i još češće.«

Ali njegovo se srce, reklo bi se, uopće ne poigrava kao moje. Njemu baš ozbiljno stane. A tada mu se i svijest briše. Svijest i budnost, ali ona privatna, ne partijska, Bože očuvaj!... Stoji, gleda, diše i – nema ga. Vegetira. Umjesto s generalskim zvjezdicama, koje su samo još čekale vedrinu ukaza da bi se ukazale, vratio se »neproizveden« na ovaj svoj civilni otok s invalidninom i jednako zasluženom ženom koju ne pokazuje, vječni trozvjezdani pukovnik, sa srcem koje zastaje, sa zečjim srcem koje bi satiralo i tamanilo. Koje bi svijet opustošilo, samo uz malo dobre taktike i strategije. Što li znači dobra obuka u struci, i pustinja u duši! »Ako se uzme dubinski«. Upitam li ga sada naglo, onako, bez ikakva sumnjičenja i s prikriivenom značiželjom, na što je ono prije mislio ako ne na guštericu, ono kad je mislio da razumije, on će se samo zagledati ma-

gleno kroz nabubrjele kapke nekamo prema jami s tortom od komposta, onda će sjesti pokraj mene na hladan zidić, strugnuti hripljivo grlom, pa ne mogući iznaći onaj krivotvoreni komandni bas, običnim muklim glasom prozboriti, kako ipak ne, uistinu to ne bi bilo dobro, barem ne u ovom prijelaznom periodu, dok one trijebe sve te silne kukce i štetočinitelje... on, sigurno, misli da treba prije pustiti ih da sve to počiste... nekako to postići... predjesen... a onda se, je li, može i njih jednim potezom. Ali što mu vrijedi i ta ratna varka, kad one opet dođu izvana, kolikogod ih potamano.

»Opet dođu«, kažem malodušno. »Pustoš je trajala samo dio ljeta«.

»Pa rekli ste: cijelo ljetu!«

»Meni je bez njih i dobra sedmica previše. Dođu one, dođu, i razmnože se.«

»I njih pužomorom!«, odsjeći će zapovjednički.

»Pa zašto, čovječe?!«, zgražam se ja, evo, izistinski. »Korisne su bilinstvu! Neizravno, ali korisne. Vi, kao botanik...« Ali on ima svoje razloge. Moje razloge.

»Kako da ne! Jer vas uznemiruju! Pa da!«

I što mogu na to reći, sâm sam kriv, ja sam se žalio.

»Ma ja san samo plakal svrhu svoga posjedništva... *qualche meditazione su questo argomento, su...* privatno vlasništvo, onako *in astratto!* A te *povere bestioline* ne činidu meni baš toliki fastidij i mi se ne gadidu ništa *affato*. Ma ne, *anzi!* Ali niste mi rekli na što ste mislili ono kad ste mislili?« E, tu je sad malo zbunjen! Šteta, šteta što to srce zastaje! Jer znam ja što je posrijedi, to sam i htio, da ga zavedem. Skupit će prste, ali ne će iznaći ništa dubinskoga.

»Dakle?«

»A... onako«, petljat će on. »Možda na koju... malu...«

»Malu?«

»A šta ja znam kako vi... rekli ste mala... mala... pa mislim tu ovdje... od susjeda... od okolo...«

»Pa imamo skupa, moj brate sveopćeni, nas dvojica stoljeće i po!«

»Ne smeta«, reći će i samo će se treskati od smijeha. Da je duhovitiji, mogao bi reći: »Ja sam i tako mislio na vaš dio godina, a moralno odgovaram samo za svoj«. Da je zeru duhovitiji. Tako bismo bili kvit i za ono moje caarstvo. Ali on bi u najboljem slučaju još samo nešto spetljao kao »mala vam je, doduše, išla na živce...to je indikativno za... te godine, mmmnda. I olakotno. Oprostivo«. Pretpostavljam da bi takvo što uspio sklepati. Znači, »mala od okolo! Znam ja starog sladostrasnika. To sam i htio da pomisli. Još kaže: »Tu gore, s ovog terena, mislio sam. Djeca. Djeca. Gora su nego guštarice«.

»Djevica? Koja djevica?«

»Ma ne djevica. Dječica!«

»Aha. Male, miće djevice.«

»Nisu danas ni one više djevice. Sve se to, moj gospodine...«

»A, *bravo! ma che furbo! Bravo, bravo, colonnelissimuse* moj i *generalissimuse!*« I kad smo već pri seksu, upitao ću ga poučno: »Ma jeste li vidjeli kako te male prasiće čine ljubav? Niste? Ne, ma ne te vaše lolite od okolo, nego gušterice. Jeste li kada oservali. Niste. Eee! Ovako vam to, dakle, ide: najprije on, gušter, naglo potrči za njom (pretpostavljam da je to on – veći je)... i zaleti se, zine, pa je zgrabi ustima oko, recimo, pasa... oko trbuha... to je sve u njih jednako... a zna se kolika su mu usta kad ih razjapi... i tako je onda drži i drži, s njom u ustima trčkara... Čovjek gleda kakvo li je to klupko... Ona se isprva trza, tobože otima se, je li... da bi se vidjelo kako je muške svinje iskorištavaju... a poslije kad je sve to odigrala... lijepo se opusti i visi poput kakvoga divovskoga brka; on joj čak, dok miruju, svojim prednjim nožicama priklješti uza svoje bokove s jedne strane glavu, s druge rep, i čini se da je spremio krajeve brka u džepove, pa tako stoje zblenuti bogzna koliko, ne možeš dočekati kraja... uvijek mislim da će ga uhvatiti grč u vilici, da će mu barem procuriti slina, ili da će mu se osušiti grlo, pa da će svoju dragu morati ispljunuti ili sažvakati... ali ništa i ništa... i nikad nisam vidio nastavak.

Pa se pitam: nije valjda to sve? Ali, pa kakva je to blesava predigra?! Osim... eh, tu smo...! Osim ako on njezin rep ne podvuče pod svoj trbuh, mjesto u... džep! Morali bismo se o tome, moj starešino, ozbiljno posavjetovati. Ili pitati koga: naprimjer, ta predigra? Jer to je cijela taktička i strategijska znanost! Ali jasno, jasno, čovjek je sve naučio od prirode. Gotovo sve. Eto, to me muči. To mi ne da oka sklopiti. Patite li i vi od nesanice? Ili samo od jutarnje trube?«

»A kako ne, i od jednog i od drugog! A ne smijem piti sredstva, da mi srce ne zastane.«

»Ma zar uistinu znanost?«

On će odmah reći:

»Pa, prijatelju dragi, to je najteži predmet na akademiji! Zahtijeva invenciju i traži posebnu nadarenost!«

»Okej, okej, ne ću se upuštati u akademski disput! Domišljam se kako, dapače... ta znanost... počinje još mnogo prije nego li je ono on zgrabi zubima, a ne znamo ni ima li kakve zube, valjda ima. Ako ste opazili, već prije on svoj komad mjerka, ophodi, pa se zalijeće, pa naglo zakoči, skliže se, pretrčava preko nje kao preko suhe grančice, gazi po njoj kao slučajno, u prolazu, gricka joj rep, smeta joj da prođe, iznenadi je iza kamena, i onda se oboje dadu u strjelovitu jurnjavu, skaču kao žabe, izvrću se, sudaraju s busenima i grmičcima, i tako redom... i onda časkom stanu kao ukopani... stanu i stoje... E, sad! Tu počinje ono nedokučivo: nakon cijele te parade i spektakuluma – odjednom se ravnodušno zagledaju svako na svoju stranu. Ukipe se kao živa slika, reklo bi se da osluškuju iz daljine posljednje akorde Šeste ličke patetične. Ali tupo. Zatim, najčešće on – upravo on koji je bio toliko napastan i uspaljen – polako i ravnodušno krene ustranu u malu neku svoju šetnju, u pašedatinu, pa se zatim zagleda zamišljeno u daljinu... čak i zijevne... razmišlja, može biti, kako promijeniti taktiku, što li? Ali taktiku je zapravo već promijenio, ako ste, dragi vojskovođo, i to opazili... Jer gradi se odjednom ravnodušnim, a to, kako znamo, uvijek pali. Što onda, kog vruga misli?! I ne će biti to neka njegova specifična takti-

ka, vidio sam pse, isto rade. On trči za njom kao opčinjen, s njuškom zalijepljenom o smokvicu pod njezinim repom... trče tako kao mala kompozicija sa osam nogu, dok on ne ugleda odškrinuta vrata kakvog dvorišta, pa krene za svojim mirisima, zabije se onamo kao da je samo zato dotrčao dovle... a ona, prednja polovica tandema, produži istim tempom, ne osvrćući se, ravnodušna baš kao i on. I tako je i s onim gradskim golubovima, ista priča. Ona se onuda omuhava oko slivnika ili automobilskoga kotača... on se oko nje šepuri i kostruši i nadutih prsa naganja je, dočekuje u zasjedi i kljucka... a onda odjednom skupi svoje perje i odseće izbacujući ritmički glavu kao da broji korake u odlasku... I ona je onda odjednom konačno, možda i neočekivano, slobodna. Ja, da, slobodna! Ali i napuštena. Tko je tu gospodar situacije, tko oštećen... Ma što je to? Što kaže vojna akademija?! Zavaravanje protivnika?!«

Ne treba sumnjati, naš akademik će namah potvrditi da je to, dakako, zavaravanje protivnika u svrhu dovodenja u zabludu... protivničke strane.

»Tako je. Točno. Taktika, brate moj! A zar tako ne radimo u životu i mi?! Ako se uzme...«

»Tko mi? U kakvom životu?! Misli se, valjda, ta vaša vojska?«

»...se uzme dubinski... Da, pa u redu, o ratnoj taktici da i ne govorimo, to se samo po sebi razumije. Ali i svi mi obični ljudi!«

Premda..., mislim ja, mi nikada nismo toliko, pobogu, hladni. Ni mi obični, ni oni neobični. Glumatamo da jesmo, ali nemoguće nam je tako savršeno prikriti namjeru. Vojska se sve nekud šulja, viri, plazi, stalno urotnički mrmlja, maskira se, zagaravljuje, maše obrvama i psiće... Besmisleno kopa, ili gradi, nasipava, teše, mjeri... A onda odjednom ode u nepovrat, ili spektakularno razara jedini most spasa... Zaljubljenik se od želje dimi, vidiš s vrha Velebita da se užegao u pretvaranju... i sve je to razumnome promatraču prozirno prenemaganje, a intrigantno je, začudo, i poticajno možda jedino onoj drugoj užarenoj glavi ko-

ja se zove neprijatelj, ili seksualni partner, lovac, kartaš, mešetar, diplomat. Ali ovdje nema pretvaranja. Tko može ustvrditi da je gušter obdaren lukavošću, licemjerjem, pretvornošću, dvoličnošću – kao čovjek!? Ah, instinkt! Da. Ali to onda nije taktika! Gušter se okrene, golub odmaršira, pas odluta – konačno i zauvijek; bez uvrede i traume, gotovo radosno; zauvijek, ili barem za dovoljno dugo... Njihovo je vrijeme kraće; oni ne mogu čekati da im se ona opširno cifra i premišlja, nego moraju sada odmah, baš ovih dana oploditi jaje i začeti mlado. Ovulacija, dečki moji, nadolazi... hehe, nema se vremena čekati, vrijeme za taktiziranje nepromjenjivo je ograničeno. Kroz onu igru sve im se brzo razjasni. Njemu je brzo jasno da nije njezin tip, ili da nije prispio njezin trenutak. Osjeća to instinktom. I onda, molim lijepo – jasna je svrha, jasan je cilj. Sve što je preko toga – otpada. Ne će jedna – hoće druga. On nije narcis. Okrene se, otrpdne, odšeta, zagleda se u horizonte... i možda u sebi misli: e, frajeru, ovaj put nije upalilo! Ali, *nota bene*, bez žaljenja! Nema nesreće, ni suza, ni oprostajnih stihova, ni skakanja s mosta. Ni uvrede, ni neprebolne rane.

Tako nekako. Tako i nikako. Vjerojatno. Svejedno, svinje su oni jedne, *così o cosà!*

»Prasice, hahaha«, smijao bi se zacijelo monženeral, jer to nije baš najpristojnije reći. »Dobro ste rekli: prasice! Ali to je tako. Nisu one krive. To je i bolje. Prirodno je. A mi smo iskomplicirali... Vi, vi, humanistička inteligencija«.

Ah, tu smo! A oni, nehumanistički? Oni su instinkte iščašili u taktiku; atavizme izopačili u znanost. Sve odreda razdjevičili. I to je sada, kažu, najteži predmet? Za koji treba čak invencija! Dimimo se ponajprije kljukajući se po akademijama teorijom i ispitima; zatim, kad svladamo predmet, dimimo se od nedjelotvornosti vještine u praksi... A sve nam to služi samo za obmanjivanje. Sav taj dim, samo kao umjetna magla. Izgubili smo izravan put, moj nesuđeni generale! A ne kao ova sretna bića... No, da, znam, znam, nema u njih sreće ni nesreće; ona samo slijede in-

stinkte, ona se izravno ostvaruju. Je li onda naša sreća – u potrazi? Ma ne će biti! U samom taktiziranju – još manje. U postizanju cilja? Ali ako se cilj može postići i na gušteričji način, pukom vještinom, onda je čovjekov višak dobika isključivo taj osjećaj sreće, koji njima nedostaje. Osjećaj sreće zbog cilja postignutog svjesnom lukavošću, taktiziranjem i varkom. Radost pobjede. Umjesto samoostvarivanja – tek svijest o vještini.

Generalissimus obično malo žmirka na svaku svoju filozofiju. Kao, uostalom, i ja. Ali mislim u sebi, hajde-da, to smo riješili. Nisam ga još jedino natjerao da mi protumači, tko zapravo caruje u životinjskome carstvu. Tko je tamo tko, i što je što? Pitao bih ga da sam malo objasniji, ali mi ga je danas punašna kapa.

No i to se zna: u njihovu carstvu čovjek je nula; sa svim svojim taktikama i velikim ciljevima i varkama, srećom i nesrećom. Jedini njihov gospodar je instinkt, barem to je jasan zoološki fakat, i jasno je, dakle, da ne gledaju u meni boga svoga neumrlog, nego tek ja gledam u njima uljeze, jer sam opsjednut vlasništvom kao nekoć Madona.

Pukovnik je možda uvjeren da me je svojom mudrom taktikom doveo do prosvjetljenja i do samospoznaje. A nije. Ja sam se tek malo šalio. Ta šalio, da! Nisam ja, gospodo moja, razvlašćen, nego zanemaren!!! To je jedino ozbiljno! Ignoriraju me te proklete beštijice, to je sve. Kad bi me imalo primjećivale, ne bih morao mahati rukom, kao ljetos..., trzati nogom da ih splašim i da ih podsjetim na sebe...

Zapravo, danas me ovdje ništa ne drži. Nema tih ravnodušnih bića, a ja sam isti. U ogoljenu okolišu kaveza, jedva da i mogu zamisliti svijet i sebe drukčijim. Ni onoga kome bih se mogao potužiti danas nema. Aktivist je, pa valjda nekud lunja. Ukočile su mi se vilice od šutnje, noge od sjedenja pod šupljom jelom... Kalendar ovaj put vara, ali sijećanj je! Bablja zima. I ukočio bih se možda sav, da nije ove trule južine, jer sada ne moram s vremena na vrijeme mahnuti rukom i trgnuti nogom, nema mojih vrtnih uljeza. Dok

čekam da se spusti sumrak, nema niti onih rijetkih gušterica, tek nakratko po koja slučajno dolutala ptica; ne ću dočekati ni zakašnjelih šišmiša da u toplom predvečerju križaju zrakom mahnito i panično kao u alkoholnom deliriju. U polumrtvom vrtu ne čuju se stršeni, ni ose, ne svijetle mi lampioni ocvalih ruža. Vonja samo grobljanska trulež i nakvašena zemlja. I kao da ja jedini nadaleko bdim nad protjecanjem dánâ, ogrnut starim džemperom, usporeno dišući u letargiji samoće.